

Национален съвет за журналистическа етика

РЕШЕНИЕ

№ 5

24 март 2015

по обединени жалби с вх. № 006/20. 02. 2015 г. и вх. № 007/20. 02. 2015 г. на жалбоподателите Александър Кръстев, Антоанета Цонева, Асен Генов, Ася Манджукова, Георги Илиев, Иво Божков, Константин Павлов, Николай Стайков, Теодор Михайлов, които са засегнати от публикация във вестник „Труд“ като участващи в независимото неформално гражданско обединение – „Протестна мрежа“.

Комисията по журналистическа етика на свое редовно заседание на 24 март 2015 г. в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: Александър Кашъмов

ЧЛЕНОВЕ: Бойко Василев
Весислава Антонова
Гена Трайкова
Даниела Тренчева
Иван Бедров
Илия Вълков
Невена Праматарова
Нели Огнянова
Райна Николова

изслуша доклада на Невена Праматарова по обединени жалби с вх. № 006/20. 02. 2015 г. и вх. № 007/20. 02. 2015 г. на жалбоподателите Александър Кръстев, Антоанета Цонева, Асен Генов, Ася Манджукова, Георги Илиев, Иво Божков, Константин Павлов, Николай Стайков, Теодор Михайлов, които са засегнати от публикация във вестник „Труд“ като участващи в независимото неформално гражданско обединение – „Протестна мрежа“.

I. ПРОЦЕДУРА

1. Колективните жалби са подадени от засегнати физически лица Александър Кръстев, Антоанета Цонева, Асен Генов, Ася Манджукова, Георги Илиев, Иво Божков, Константин Павлов, Николай Стайков, Теодор Михайлов, като първата е срещу публикация във в-к „Труд“ от 24 декември 2014 г., озаглавена „Кои са

кукловодите на така нареченото гражданско общество у нас/Протестът като политическа инвестиция“, а втората е срещу начина, по който е реализирано правото на отговор на жалбоподателите, публикувано на 18 януари 2015 г. във вестник „Труд“ във връзка с по-ранната публикация в същото печатно издание – предмет на първата жалба.

2. Жалбите са допустими по смисъла на чл. 7 и чл. 8 от Правилника за дейността на Комисията по журналистическа етика. Подадени са в срок и съдържат необходимите за това реквизити.

Копия от жалбите и искане за становище са изпратени до ръководството на вестник „Труд“. По повод на жалбите досега не са постъпили писмени отговори от медията. След контакт с представители на вестник „Труд“ се установи, че във връзка с реализираното право на отговор, инициирането на процедура по медиация в този случай би било трудно.

II. ЖАЛБИ

В жалбата с вх. № 006/20. 02. 2015 г. се посочва, че поводът е публикация във вестник „Труд“ от 24 декември 2014 г. озаглавена “Кои са кукловодите на така нареченото гражданско общество у нас/Протестът като политическа инвестиция“. Текстът е оповестен в броя от 23 декември от анонимния автор Димитър Н. Пеев като „разследване, поръчано от вестника на агенция “Форум нюз” (www.forumnews.bg), поради което жалбоподателите смятат редакцията на вестника изцяло отговорна за неговото съдържание, още повече, че информацията за административни и технически контакти на цитирания сайт съвпада с името на главния редактор на вестника Петьо Блъсков (Приложение 1)“.

Според жалбоподателите, посоченият текст представлява грубо неспазване на основни етични и професионални стандарти, на които следва да отговаря текст, който да бъде наречен „журналистическо разследване“. “Едва ли има нужда да припомним това, но такова разследване винаги има една крайна цел - търсене на истината. В посочения текст няма дори и опит да се намери такава - не са цитирани официалните информации и находки, не са цитирани факти, които да я оборват и най-важното съвсем видно от текста екипът, изпълнил тази „поръчка“ не е потърсил нито една от десетките засегнати страни...”.

Жалбоподателите определят материала като “поръчков” и считат, че същият “не почива на факти и доказателства, а само фиктивно отговаря на журналистическия формат “разследване“. Чрез подбрано събиране на публично известни факти от интернет страниците на изброените фондации за финансиране на проекти (информация от официални отчети трудно би минала за “разследване“, дори и в сегашното неоптимистично състояние на българските медии и разследващата журналистика в частност) се прави извод, че активността на една неформална гражданска група, една част от които са активисти в НПО сектора с публично известни проекти, е дирижирана отвън, и че зад публично оповестените цели на проектите има други, скрити цели. Чрез

използване на изрази като “клатене на държавната лодка” и „извиване на държавнически ръце” се прави ясен извод, че истинските цели са свързани със скрита политическа или дори антидържавна дейност. Заявяваме, че тези изводи категорично не са верни и че всеки проект, по който са финансирани стоят конкретни цели, резултати и свършена работа...”

“... Смятаме публикуването на това “разследване” с претенции да осветлява неизвестни за широката публика финансови отношения за изключително цинично и манипулативно, още повече от вестник, чийто главен редактор публично потвърди своето финансиране от Корпоративна търговска банка АД”.

В жалбата се съдържа и следния текст: “Ние уважаваме правото на всеки отделен журналист и издание на собствена позиция и смятаме това за фундаментално демократично право. Уважаваме също и тяхното право да не ни харесват, както и ние отдавна не сме измежду активните читатели на вестник “Труд”. Смятаме обаче, че посочената публикация не покрива дори и минималните стандарти за обективно и задълбочено журналистическо разследване в търсене на отговор на важни обществени въпроси, и това е редно да се знае. В този текст е увредено нашето добро име, но преди всичко се нарушават фундаменталните писани и неписани правила на журналистиката. Смятаме, че под прикритието на израза „журналистическо разследване” се прави една пълна имитация на аргументиран и задълбочен журналистически труд с цел установяване на важна за обществото истина. Смятаме, че подобен подход не само за некоректен и сериозно заблуждаващ широката публика, но и за опасен, ако стане модел за следване от други медии”.

Според жалбоподателите, основните нарушения на медийната етика в случая са:

- (1) Не са цитирани официалните информации по случая, дори и бегло;
- (2) Няма данни, факти или изказвания (дори и анонимни), които да доказват дори и минимално тезата на разследването;
- (3) Видно от публикацията, не е направен дори и опит за търсене на отсрещната страна, както на засегнатите граждани, така и на организациите, всяка от които има официална регистрация и адрес за кореспонденция, а в повечето случаи и интернет страница;

Жалбоподателите смятат, че има нарушение на Етичния кодекс на българските медии в онази част, свързана с точното отразяване, а именно:

„1.1. “Точност” и по-конкретно:

- „Ще предоставяме на обществото точна и проверена информация и няма преднамерено да скриваме или изопачаваме факти”
- „Ясно ще разграничаваме фактите от коментарите и предположенията”.
- „Ще се стремим да проверяваме информацията преди нейното публикуване, като търсим и използваме различни източници, и доколкото е възможно ще посочваме нейния произход”.

В жалбата с вх. № 007/20. 02. 2015 г. се твърди следното:

„Повод за настоящата жалба е публикувано във вестник „Труд“ от 18 януари 2015 г., право на отговор за публикация от 24 декември 2014 г., озаглавена “Кои са кукловодите на така нареченото гражданско общество у нас/Протестът като политическа инвестиция”. Вече уведомихме Комисията за нарушенията в самия текст, но смятаме за важно и вземането на отношение към това право на отговор. То представлява откровена подигравка с етичните медийни правила и компрометира цялата идея за даване право на отговор. Ако подобен стил на жлъчни коментари и избирателен преразказ се наложи в българските медии, това ще е още едно достигнато медийно дъно”.

Жалбоподателите прилагат оригиналния пратен текст за публикуване, както и този на страниците на вестника, като молят Комисията за позиция относно спазването на Етичния кодекс на българските медии и да отпрати съответните препоръки към редакцията на медията.

III. НОРМИ ОТ ЕТИЧНИЯ КОДЕКС НА БЪЛГАРСКИТЕ МЕДИИ, ЧИЕТО НАРУШАВАНЕ СЕ ТВЪРДИ

1.1.1. Ще предоставяме на обществото точна и проверена информация и няма преднамерено да скриваме или изопачаваме факти.

1.1.4. Ясно ще разграничаваме фактите от коментарите и предположенията.

1.3.1. Ще се стремим да проверяваме информацията преди нейното публикуване, като търсим и използваме различни източници, и доколкото е възможно ще посочваме нейния произход.

1.2.2. Ще предоставяме право на отговор на лица и организации, засегнати пряко от неточни или подвеждащи публикации.

IV. СТАНОВИЩЕ НА ОТВЕТНАТА СТРАНА

Към датата на заседанието от вестник “Труд” не са изпратили свои становище по постъпилите жалби.

V. АНАЛИЗ НА СЪБРАНАТА ИНФОРМАЦИЯ. МОТИВИ

Публикацията във вестник „Труд“ от 24 декември 2014 г., озаглавена “Кои са кукловодите на така нареченото гражданско общество у нас/Протестът като политическа инвестиция” имаше обществен резонанс.

След като се запозна с публикациите във вестник „Труд“ от 24 декември 2014 г. и от 18 януари 2015 г., анализира и проведе обсъждане по същество, на цитираните от жалбоподателите членове на Етичния кодекс на основание чл. 17, ал. 5 от Правилника за дейността си Комисията по журналистическа етика прие следното:

По отношение на евентуално нарушение на чл. 1.1.1. и чл. 1.1.4.

- чл. 1.1.1. *Ще предоставяме на обществото точна и проверена информация и няма преднамерено да скриваме или изопачаваме факти.*

- чл. 1.1.4. *Ясно ще разграничаваме фактите от коментарите и предположенията.*

Изхождайки от духа на Кодекса, Комисията приема, че цитираните текстове приканват медиите (печатните и електронните) да спазват принципа на обособяване и ограничаване на информационните (страници, рубрики, предавания и др.под.) от тези с коментарен характер. Буквалният прочит на текста на чл. 1.1.4. би означавал във всеки отделен журналистически материал да се обособяват две части: фактологична и коментарна. А, изведено до крайност, това разбиране би означавало практически в информационни материали да не се допускат оценъчни твърдения, а в коментарните материали да не се цитират факти. Макар и в буквалния си прочит на цитирания текст от Кодекса жалбоподателите да изглежда, че имат основания за твърдението си за неговото нарушаване от страна на вестник "Труд", Комисията не може да сподели подобно разбиране по споменатите практически и логически причини. Комисията намира, че не е налице нарушение от страна на вестник "Труд" на нормата на чл. 1.1.4. от Етичния кодекс.

По отношение на евентуално нарушение на чл. 1.1.5.

- чл. 1.1.5 *В коментарите и анализите ще се стремим да представяме разнообразни мнения и гледни точки.*

В публикацията от 24 декември 2014 г. на вестник „Труд“, озаглавена "Кои са кукловодите на така нареченото гражданско общество у нас/Протестът като политическа инвестиция", не е взето мнението на засегнатите в нея лица и не е представена друга (различна от авторовата) гледна точка. Отделен е въпросът дали в едно поръчано от вестника „разследване“ на агенция винаги е възможно и редно да се очаква представянето на "различни гледни точки", Комисията смята, че духът на Кодекса предполага той да отстоява принципа, че "по спорни въпроси от обществен интерес всяка медия следва да бъде задължена да дава възможност за излагането на различни гледни точки". Случаят с коментирането на доходите и дейността на участващите в "Протестна мрежа" жалбоподатели е такъв. При това положение редакцията на медията, в случая на вестник "Труд", е била длъжна да даде възможност на засегнатите лица да вземат лично отношение по въпроса, който е предстоял да бъде коментиран – доходите и дейността им – преди публикуването на материал по тази тема, а техните мнения и становища е следвало коректно да бъдат отразени, най-малкото едновременно с публикуването на оспорвания материал. Комисията намира, че е налице нарушение от страна на вестник "Труд" на нормата на чл. 1.1.5. от Етичния кодекс.

По отношение на евентуално нарушение на чл. 1.3.1.

- чл. 1.3.1. *Ще се стремим да проверяваме информацията преди нейното публикуване, като търсим и използваме различни източници, и доколкото е възможно ще посочваме нейния произход.*

От публикувания материал за разследването е видно, че авторът е проверявал изпълнението на конкретни проекти и инициативи, осъществявани от част от жалбоподателите в тяхната професионална дейност в полза на НПО, но не става ясно дали при проверката на фактите се е обърнал и към цитираните лица), за да провери информацията (чл. 1.3.1 от Етичния кодекс) и да даде възможност на засегнатата страна да изрази своята позиция (чл. 1.1.6 от Етичния кодекс). Такава възможност може да се даде в същия, или в последващ материал, брой на вестника (при първа следваща възможност). В публикацията обаче не се съдържа мнение на лицата, обект на материала, нито информация за това дали такова е поискано.

По отношение на други нарушения на Кодекса

Комисията потвърждава становището си изложено, както в предходни решения, така и в препоръка към медиите, че нарушаването на принципа, залегнал в чл. 1.1.6 води до конфликтни ситуации, които са в ущърб на професионалната етика. Комисията счита, че журналистите и медиите следва да третират засегнатите страни винаги като необходим източник на информация за своите публикации, да полагат всички възможни усилия да намерят и изслушат всички страни, които имат отношение по даден казус, а когато това се окаже невъзможно по обективни причини, в публикацията да бъде отразено добросъвестно кога и как са търсени неизслушаните страни и причините, поради които това не е могло да бъде осъществено.

Не по-маловажно, според Комисията, е разбирането, че авторитетът на медията и на журналистическата професия като цяло, се основава върху разбирането, че същността на журналистическата работа е да предоставя на гражданите и обществото всички факти и възможни гледни точки върху даден общественостановителен въпрос, на която база те – гражданите – да съставят собствено мнение и оценка. Спестяването на информация за факти и за позиции създава усещане за филтриране на част от истината и за опит за внушение на определена оценка.

Комисията намира, че в случая е налице нарушение на чл. 1.1.6 от Етичния кодекс: „При отразяване на спорове ще се стремим да дадем възможност на засегнатите страни да изразят своята позиция.”

По отношение на евентуално нарушение на чл. 1.2.2.

- чл. 1.2.2. Ще предоставяме право на отговор на лица и организации, засегнати пряко от неточни или подвеждащи публикации.

Що се отнася до правото на отговор на жалбоподателя, Комисията подчертава, че право на отговор се противопоставя не на коментари, а на неверни факти. Право на отговор може да се даде на засегнатото лице, когато то оспорва информация, или анализ/мнение, което се основава на факти, за които засегнатата страна твърди, че са неверни.

В конкретния случай, Комисията намира, че вестник „Труд“ дължи на жалбоподателя право на отговор. От своя страна жалбоподателят следва да използва правото си на отговор, за да опровергае фактите, които счита за неверни, а не за да прави квалификации на журналистите и да отправя лични нападки. Комисията се запозна с текста, изпратен от

жалбоподателите до вестник „Труд“ и намира, че са налице определени основания за решението на вестника да не го публикува в този вид. Комисията обаче намира, че печатната медия не следва превратно да приема, че правото на отговор е право на самата медия да преразказва позицията на засегнатата от публикацията страна, вместо да публикува без каквито и да било изменения, промени и редакторска намеса изпратеното за публикация право на отговор.

На основата на събраната информация и направения анализ, във връзка с чл. 17, ал. 1 от Правилника за дейността, Комисията за журналистическа етика прие следното

РЕШЕНИЕ:

Комисията намира колективните жалби на:

- жалбоподателите Александър Кръстев, Антоанета Цонева, Асен Генов, Ася Манджукова, Георги Илиев, Иво Божков, Константин Павлов, Николай Стайков, Теодор Михайлов срещу публикация във вестник „Труд“ от 24 декември 2014 г., озаглавена “Кои са кукловодите на така нареченото гражданско общество у нас/Протестът като политическа инвестиция“, и
- срещу начина, по който е реализирано правото на отговор на жалбоподателите, публикувано на 18 януари 2015 г. във вестник „Труд“ във връзка с по-ранната публикация в същото печатно издание – предмет на първата жалба

за **основателни** по отношение на следното:

1. Приема, че с публикацията в броя си от 24 декември 2014 г. озаглавена “Кои са кукловодите на така нареченото гражданско общество у нас/Протестът като политическа инвестиция“, и в броя си от 18 януари 2015 г. за начина, по който е реализирано правото на отговор на жалбоподателите, вестник „Труд“ е нарушил нормите на чл. 1.1.5, чл. 1.1.6 и на чл. 1.2.2. от Етичния кодекс на българската журналистика.

2. Комисията препоръчва на вестник „Труд“ да предостави на жалбоподателите право на отговор, което да бъде реализирано без каквато и да е редакторска намеса, изменения, промени или преразказ от страна на печатната медия. Комисията препоръчва на жалбоподателите да се възползват добросъвестно от правото си на отговор, като предоставят текст за публикуване в разумен обем. В правото на отговор следва да опровергават фактите, които считат за неверни, като спазват добрия тон, не отправят нападки и не коментират личните качества, постижения или имущественото състояние на журналистите.

3. Комисията предлага и своето съдействие на двете страни с оглед уреждане на спора.

Съгласно чл. 18, ал. 4 от Правилника за дейността на Комисията по журналистическа етика решението да се изпрати на заинтересованите страни в 7-дневен срок от приемането му.

Съгласно Правилника за дейността на Комисията по журналистическа етика настоящото решение не подлежи на обжалване.

Председател на КЖЕ:

Александър Кашъмов

*Изпълнителен директор
на Фондация "НСЖЕ"*

Мехти Меликов